

ایران روی کمر بند گرد و خاک جهانی

ریزگردها در تهران

بینامیر عظیمی
 خبرنگار

گزارش

تهران خاکستری شد. نفس کشیدن برای پایتخت نشین‌ها سخت شد. پیش از تهرانی‌ها این خوزستانی‌ها و غرب‌نشینان چون کرمانشاه، لرستان و ایلام بودند که ریزگردهای عربی را نتفص کردند. کارشناسان منشأ این ریزگردها را عربستان، عراق و سوریه می‌دانند. خبر بدتری هم وجود دارد این ریزگردها تا مرداد ماه آسمان ایران را نارنجی کرده و نفس کشیدن را برای بخشی از ساکنان آن سخت‌تر کرده و گرد و غبارهایی که این روزها آسمان اغلب شهرهای ایران را فراگرفته است، برای مردم عربستان، عراق و سوریه پدیده‌ای کاملاً شناخته شده است. این سه کشور، به دلیل داشتن بیابان‌های وسیع و سرزمین‌های خشک، بیشتر از ایران در معرض پدیده ریزگردها هستند. اما تغییرات اقلیمی بسیاری که در سال‌های اخیر در منطقه رخ داده و ایران را نیز متأثر از خود کرده است، پدیده ریزگرد را به سطح وسیعی از ایران گسترش داده و شرایط خطرناک و آلودگی هوا در برخی استان‌ها و پایتخت را رقم زده است. منشأ این ریزگردها آن‌طور که «علی محمد طهماسبی بیرگانی» مدیر ملی ستاد مقابله با پدیده گرد و غبار پیشتر به «ایران» گفته بود، «سوریه، اردن و عراق است.» اما ایران تنها میزبان ریزگردهای عربی نیست، آمارهای ستاد مقابله با پدیده گرد و غبار نشان می‌دهد سالانه ۱۵۰ میلیون تن ریزگرد از کشورهای عربستان، اردن، سوریه، عراق، ترکمنستان، ازبکستان، افغانستان، ترکیه، امارات و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس وارد ایران می‌شود. طهماسبی تنها راه آرام کردن این ریزگردها را ورود جماعت بین‌المللی و تشکیل یک صندوق مالی مشترک بین کشورهای درگیر با ریزگردها می‌داند. وی از رئیس‌جمهور و وزیر امور خارجه می‌خواهد تا موضوع حل ریزگردها در یادداشت تفاهم‌های مشترک ایران با کشورهای تأثیرگذار عنوان شود. «محمد طالب حیدری» کارشناس هواشناسی و مدیر سابق هواشناسی کرمانشاه نیز با اشاره به فراوانی گرد و غبارها در بهار و اوایل تابستان به «ایران» می‌گوید: منشأ این گرد و غبارها بیابان‌های حدفاصل عراق، سوریه، اردن و عربستان است، هر چند که فراوانی این گرد و غبارها دلایل زیادی دارد. از طرفی کشور ایران روی کمر بند گرد و خاک جهان قرار دارد؛ بنابراین پدیده گرد و غبار در کشور ما امر جدیدی نیست. این کمر بند از شمال آفریقا به جنوب ایران وارد شده و پس از مناطق جنوبی کشورمان به سمت آسیای می‌رود.

وی تصریح می‌کند: از طرفی بیشتر زاگرس میانی و شمالی در داخل این کمر بند قرار نداشته‌اند، اما در دهه ۸۰ شمسی شاهد بروز غبارهایی با نام «غبارهای مهاجر» بودیم که منشأ داخلی نداشته و تنها از آن منطقه عبور می‌کنند. این سال‌ها ۸۵ و ۸۶ پدیده گرد و خاک با منشأ عراق، سوریه و اردن، اردن و تحت تأثیر قرار داده و به دلیل زیادتر بودن تداوم بیشتر داشته و سطح گسترده‌تری از کشور را تحت تأثیر قرار داد؛ به‌طوری‌که تا نواحی مرکزی و دامنه‌های جنوبی البرز رسیده و پایتخت کشور را نیز متأثر از خود کرد این کارشناس هواشناسی می‌افزاید: از طرفی مناطق جنوبی کشورمان بیابانی بوده و در مواقع کم‌آبی، دم‌دچار خشکسالی شده و بالطبع آن گرد و غبارها افزایش پیدا کرده است. همچنین تغییر در رژیم هیدرولوژیکی منطقه با احداث کانال‌های انحرافی، تغییر الگوی مصرف، کشت و تغییرات اقلیمی آثار سوء این پدیده را افزایش داده است. علت دیگر این پدیده، به سیلابی بودن رودخانه‌های دجله و فرات بازمی‌گردد. بیشتر دریاچه‌های اطراف سیلابی بودند؛ اما به دلیل سدسازی به تالاب و باتلاق تبدیل شده و دچار بی‌آبی و خشکی شدند. از سویی دیگر بافت طبیعی خاک به دلایل کشورمان را دربر گرفته و پدیده‌ای به نام ریزگردها و آلودگی هوا ایجاد می‌کند. حیدری با اشاره به اینکه پدیده گرد و غبار، پدیده‌ای انسان‌ساز نبوده و یک شرایط کاملاً طبیعی است می‌گوید: اگرچه فعالیت‌های انسان در تشدید اثرات سوء این پدیده تأثیر دارد، اما ایجاد این وضعیت کاملاً طبیعی است. حل مشکل نیز نیازمند همکاری همه جانبه کشورهای منطقه است، چرا که در صورت عدم همکاری و مساعی، مشکلات دوچندان خواهد شد.

وی می‌افزاید: گردوغبارها به‌طور عادی تا تیرماه ادامه خواهد داشت و پس از مردادماه و نزدیک شدن به فصل پاییز فروکش خواهد کرد. بنابراین بهتر است دولت برای حل معضله به نام گرد و غبار، اعتباراتی را صرف شبکه سلامتی افراد بخصوص مردم مناطق جنوبی و غربی کشور نموده و با چنین اقداماتی از تبعات منفی و صدمات وارده بیشتر جلوگیری کند.

مهر- حسین مرادی سرپرست هیأت باستان‌شناسی تپه گردی گفت: کاوش نجات‌بخشی تپه گردی در مسیر خط انتقال گاز دشتک- زابل به کشف بقایای صنعت فلزکاری و شواهدی از یک کارگاه ساخت ابزار و اشیای سنگی منجر شد. این تپه که در ۶۰ کیلومتری جنوب شهر سوخته قرار دارد، توسط عملیات خط لوله گاز مورد آسیب جدی قرار گرفته و بخش‌های شمالی آن توسط ماشین سنگین، گودبرداری شده بود.

ایسنا- رئیس انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرتی ایران: چرا سفر عراق از کیش و استانبول گران‌تر است؟ براساس آنچه در جلسات ایران‌لین‌ها شنیده‌ایم، هزینه هر ساعت پرواز حدود ۲۰ دلار است، اصلاً ما این عدد را ۳۰ دلار در نظر بگیریم، فاصله هوایی تهران، نجف هم کمتر از دو ساعت است، تقریباً یک ساعت و نیم می‌شود که حالا ما با اغماض این فاصله را سه ساعت در نظر بگیریم، در نتیجه هزینه یک سفر از تهران به نجف باید ۹۰ دلار تمام شود که حتی اگر با ۳۰ هزار تومانی محاسبه شود، قیمت بلیت آن باید نهایتاً دو میلیون و ۲۰۰ هزار تومان شود، نه پنج میلیون و ۱۰ میلیون تومان! چرا هزینه سفر عراق باید از کیش و استانبول گران‌تر شود، درحالی‌که فاصله هوایی آن از ایران به نسبت کیش و استانبول کوتاه‌تر است؟! به نظر می‌رسد عواملی در کار است که اجازه نمی‌دهد این سفر ارزان شود.

ایسنا- جمشید محبت‌خانی فرمانده یگان حفاظت محیط زیست با اشاره به ثبت بیش از ۱۰۰۰ مورد شکار غیرمجاز در نوروز ۱۴۰۱ گفت: در مجموع در نوروز سال جدید ۲۵۸ پرونده قضایی تشکیل شده است.

ایرنا- ولی جهانی- مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گیلان از ابلاغ مراتب ثبت ملی عرصه، حریم و ضوابط حفاظت ۱۴ اثر تاریخی شهر رشت به استناد گیلان خبر داد.

مهر- عزت‌الله ضرغامی، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گفت: ایجاد زیرساخت‌های لازم در حوزه‌های گوناگون گردشگری و صنعتی منجر به رونق اقتصادی، اشتغال‌زایی و جذب گردشگران می‌شود.

سرنوشت میانکاله همچنان در ابهام

زخم کاری پتروشیمی به هیرکانی و کاسپین

دستور رئیس‌جمهور درباره پیگیری تخلفات پروژه پتروشیمی میانکاله

حافظ رضا کتازی
 کنشگر حوزه محیط زیست و منابع طبیعی

از زمان آغاز عملیات حصارکشی قطعه زمین ۹۰ هکتاری واگذار شده به شرکت پتروشیمی امیرآباد مازندران، همه کنش‌ها و واکنش‌های انجام شده با هدف تبیین پیامدهای زیست محیطی اجرای این طرح متمرکز بر اثرپذیری مجموعه تالاب و ذخیره گاه زیست کره «میانکاله» از این مجتمع صنعتی شده و این روند همچنان ادامه دارد. پناهگاه حیات وحش میانکاله از ویژگی‌های شاخص و منحصر به فردی برخوردار است و همین مسأله حساسیت احداث مجتمع پتروشیمی در فاصله کمتر از ۷ کیلومتری آن را دوچندان می‌سازد،

اما این مسأله نباید محمل یا توجیهی برای غفلت از دیگر پیامدهای زیست محیطی این طرح باشد. در این یادداشت به تبیین شعار اشتغال‌زایی، ضرورت و روند واگذاری قطعه زمین ۹۰ هکتاری در مرتع حسین آباد و البته پیامدهای زیست محیطی اشاره و پرداخته شده است. این مجتمع پتروشیمی بر اکوسیستم‌های آبی (تخلیه شورابه آب شیرین‌کن‌ها بر دریاچه کاسپین) و اکوسیستم‌های خاکی (جنگل‌های هیرکانی و مراتع بالابند البرز در مسیر خط لوله انتقال پروپیلن به دامغان)، خواهیم پرداخت.

■ اشتغال‌زایی ۷۵ هزار نفری محال است!

ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم برای بیش از ۷۵ هزار نفر از جوانان جویای کار به‌شهر و شرق مازندران، از جمله دستاوردها برای توجیه اجرای طرح پتروشیمی امیرآباد به‌شهر در دهستان میانکاله عنوان شده است. این در حالی است که کارفرمای این پروژه در مجموعه گزارش‌های ارزیابی ارائه شده، در بند مربوط به اشتغال ایجاد شده در زمان بهره‌برداری، «نیروی رسمی شرکت را ۳۶۰ نفر و نیروی پیمانکار را ۱۲۰۰ نفر» (صفحه ۹ مطالعات ارزیابی محیط زیستی)، ذکر کرده است. نکته بسیار مهم درباره ترکیب نیروهایی که قرار است در این مجتمع پتروشیمی که از جمله واحدهای تولیدی تخصصی به شمار می‌رود، کار کنند، ضرورت به کارگیری نیروی متخصص جویای کار است که به‌طور مشخص بسیار بعید است بتوان این حجم بزرگ نیروی متخصص مرتبط را در میان بومیان منطقه یافت. درک این حقیقت مسلم که این حجم نیروی متخصص مرتبط با صنعت پتروشیمی را نمی‌توان در میان بومیان یافت برای کارفرما

بسیار آسان‌تر از برخی مدیران و تصمیم‌سازان ساده‌اندیش بومی بوده چرا که در صفحه ۶ گزارش مطالعات ارزیابی زیست محیطی طرح و در بخش «حذب نیروی متخصص و نیمه متخصص»، آشکارا چنین پیش‌بینی شده که: «با توجه به نزدیکی سایت به شهرهای بهشهر، نکا، ساری، سمنان و حتی تهران و... امکان جذب نیروهای متخصص و نیمه متخصص!! از این مناطق مهیا است.» بنابر این با توجه به ساختار کاملاً تخصصی و البته رویکرد کارفرما برای جذب نیروهای متخصص حتی نیمه متخصص از دیگر نقاط کشور، بالطبع بومیان منطقه از سهم چندانی در این کارآفرینی برخوردار نخواهند بود. همچنین توجه به این نکته ضروریست که اگر مجتمع نیروگاه شهید سلیمی، مجتمع کشتی‌سازی صدر، تأسیسات نفتی و در رأس همه آنها بندر امیرآباد به‌عنوان بزرگترین و تنها بندر شمالی کشور که متصل به راه‌آهن سراسری نیز است، در طول چهل سال گذشته موفق به ریشه‌کنی بیکاری در این منطقه نشده‌اند، بی‌گمان مجتمع پتروشیمی امیرآباد نیز نخواهد توانست گرهی را از این مشکل بگشاید.

■ چرا زمین ۹۰ هکتاری؟

یکی از مهم‌ترین چالش‌های ایجاد شده از زمان آغاز به کار حصارکشی قطعه زمین ۹۰ هکتاری واگذار شده در مراتع حسین آباد برای احداث این مجتمع پتروشیمی، نامشخص بودن مرجع واگذاری این زمین بود. از همان ابتدا و پس از نقدها و واکنش‌های مطرح شده، سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی کشور، هر یک تلاش داشتند تا توپ

■ پیامدهای زیست محیطی بسیار فراتر از خود میانکاله است

همان‌طور که در آغاز این یادداشت اشاره شد، متأسفانه همه کنش‌ها و واکنش‌ها در

خصوص پیامدهای مجتمع پتروشیمی امیرآباد متمرکز بر آسیب‌های وارده به تالاب و پناهگاه حیات وحش بوده است. این در حالی است که آسیب‌های زیست محیطی احداث این مجتمع بسیار فراتر از اثرگذاری بر تالاب و مجموعه ذخیره گاه زیست کره میانکاله است می‌باشد. بر این اساس واگذاری ۹۰ هکتار از اراضی ملی دارای طرح مصوب مرتعداری، آن هم در منطقه‌ای که در آینده‌ای نه چندان دور قرار است به منطقه آزاد اقتصادی ارتقا یابد، با امکاناتی ویژه مانند نزدیکی به فرودگاه، همجواری با بزرگترین بندر شمال کشور، دسترسی به راه‌آهن و... بویژه با توجه به سابقه زمین‌خواری قانونی در منطقه می‌تواند محل نگرانی باشد. چرا که در گذشته هم در همین مرتع مورد بحث ۵۴ هکتار زمین با هدف احداث شهرک گلخانه‌ای واگذار شده بود که پس از گذشت نزدیک به ۱۵ سال از این واگذاری نه تنها گلخانه‌ای برپا نشده، بلکه حسب شنیده‌ها اراضی واگذاری برای فروش به مزایده گذاشته شده است. یادآوری این نکته ضروریست که مرتع واگذار شده امروز چراگاه بیش از ۱۱ هزار رأس دام سبک بوده و با تأمین معاش مستقیم بیش از ۳۰۰ خانوار در راستای مأموریت‌های وزارت جهاد کشاورزی در حال تولید بخشی از گوشت قرمز مصرفی کشور است. بنابراین موافقت با تغییر کاربری و واگذاری تحمیلی این مرتع از سوی دو معاونت زیرمجموعه وزارت جهاد کشاورزی در تناقض آشکار با شرح مأموریت‌های این وزارتخانه نیز می‌باشد.

■ پساب «آب شیرین کن» اکوسیستم کاسپین را نابود می‌کند

با هدف تأمین سالانه ۲۵ میلیون مترمکعب آب شیرین مورد نیاز این مجتمع، تخصیص برداشت آب طی نامه شماره ۱۴۰۰/۱۸۱/۶۳۰۷ مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۱۵ از سوی وزارت نیرو و همچنین ضوابط اعلامی معاونت دریایی سازمان حفاظت محیط زیست مبنی بر برداشت آب از عمق بالای ۱۵ متر و تخلیه پساب در اعماق بالای ۲۵ متر و با سرعت آبیگری کمتر از ۰.۱۵ متر بر ثانیه صادر شده است.

«از آنجایی که مجری و مشاور طرح تاکنون روش مناسبی برای تصفیه آب ارائه نکرده اند» (نامه شماره ۱۷۳۳۴/۰۷۳۰۰/۲۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۵/۲۰ معاونت محیط زیست انسانی سازمان حفاظت محیط زیست) و با توجه به پیش‌بینی انجام شده مبنی بر تخلیه کامل پساب شور در کاسپین، حجم مازاد نمک وارد شده به اکوسیستم کاسپین می‌تواند زیستگاه آبریان را در منطقه تحت تأثیر شدید خود

قول رئیس‌جمهور به مجلس برای پیگیری تخلفات پتروشیمی میانکاله

رئیس فراکسیون محیط زیست مجلس شورای اسلامی گفت: در حال حاضر رئیس‌جمهور قول پیگیری جدی این موضوع را به من داده است و تأکید داشت که اصلاً بنای تخریب محیط زیست برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای را ندارد. سیمه رفیعی در گفت‌وگو با فارس با اشاره به سندی که در زمینه تولید پروپیلن در این واحد صنعتی مطرح شده است، گفت: که آقای رئیسی دادند منوجه شدم اطلاعاتی که درباره طرح احداث پتروشیمی میانکاله به وی منتقل شده، کامل نبوده است. رفیعی گفت: در حال حاضر رئیس‌جمهور قول پیگیری جدی این موضوع را به من داده است و تأکید داشت که اصلاً بنای تخریب محیط زیست برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای را ندارد.

اظهار داشت: در این دیدار درباره سه موضوع محیط زیستی صحبت کردیم که نخستین مورد آن مربوط به اجرای پتروشیمی در شبه‌جزیره میانکاله بود و یادآور شدم که شخص رئیس‌جمهور در زمان حضورشان در قوه قضائیه دستور توقف آن را داده بودند. وی ادامه داد: رئیس‌جمهور در این جلسه گفت برنامه من احیای خلیج گرگان است و با توجه به توضیحاتی که آقای رئیسی دادند منوجه شدم اطلاعاتی که درباره طرح احداث پتروشیمی میانکاله به وی منتقل شده، کامل نبوده است. رفیعی گفت: در حال حاضر رئیس‌جمهور قول پیگیری جدی این موضوع را به من داده است و تأکید داشت که اصلاً بنای تخریب محیط زیست برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای را ندارد.

هیچ وجه امکان لوله‌گذاری در کنار خط لوله ۴۸ اینچ انتقال گاز طبیعی دامغان - کبایسر با هدف انتقال سالانه ۴۰۰ هزار تن پروپیلن سالانه ۲۰۰ میلیون مترمکعب آب شیرین به فلات مرکزی ایران به شدت افزایش می‌یابد. به بیان دیگر در صورت اجرایی شدن دو پروژه پتروشیمی و انتقال آب کاسپین به فلات مرکزی، باید شاهد از بین رفتن کامل زیست بوم کاسپین در منطقه جنوب شرقی این دریاچه باشیم.

از سوی دیگر پهنه‌های گسترده‌ای از اراضی کشاورزی و حجم بسیار زیادی از خاک‌های ارزشمند کشاورزی واقع در مسیر ۱۰ کیلومتری تأسیسات آب شیرین کن تا محل احداث مجتمع پتروشیمی نیز در پی لوله‌گذاری با هدف انتقال آب شیرین از بین خواهد رفت.

■ جنگل‌های هیرکانی منطقه در مسیر خط لوله انتقال پروپیلن به دامغان نابود می‌شود

یکی دیگر از پیامدهایی که مورد توجه قرار نگرفته، آسیب به پوشش گیاهی جنگلی و مرتعی البرز در پی لوله‌گذاری با هدف انتقال پروپیلن تولیدی مجتمع پتروشیمی امیرآباد به دامغان است.

بر اساس بند (۵) تصویب نامه شماره ۱۳۹۹/۱۲/۲۳ مورخ ۵۷۹۷۷/۸/۲۵۲۵۲۶ هیأت وزیران، «احداث خطوط انتقال پروپیلن به طول ۲۰۰ کیلومتر و با ظرفیت انتقال ۲۰۰ هزار تن از منطقه امیرآباد به‌شهر به منطقه عمومی دامغان با دسترسی به بزرگراه و راه‌آهن» پیش‌بینی شده که برخی کارشناسان مستقل هزینه این مسیر جدید لوله‌گذاری را بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار برآورد می‌کنند. با توجه به پروتکل‌های آمینیتی و کارشناسی برخلاف برخی اظهارات مطرح شده، به

عکس: میراث ایران